

Handlings- og økonomiplan 2017-2020 – kortversjon

Sola kommune
Rådmannens forslag

Bærekraftig omstilling

Vår region står ovenfor store omstillinger og den økonomiske fremtiden er fortsatt usikker. Kommunens økonomiske rammebetingelser har endret seg og inntektsgrunnlaget er svekket. Det er avgjørende for videre økonomisk bærekraft at kommunen tilpasser sine aktiviteter til de økonomiske rammebetingelsene. Kommunen skal gi gode velferdstjenester – også i fremtiden. Dette krever kontinuerlig fokus på omstilling, endring og fornying.

Regionen har de siste årene opplevd en kraftig konjunkturedgang med tilhørende lav økonomisk vekst. Lav oljepris og reduserte investeringer på norsk sokkel har ført til redusert aktivitet i petroleumsnæring og nedbemanning i mange bedrifter. Ringvirkningene av lav oljepris og nedbemanning i oljesektoren er fortsatt tydelige, og vil med stor sannsynlighet vedvare i perioden. Den økonomiske fremtiden er fortsatt usikker og regionen står overfor store omstillinger. Ved utgangen av september var arbeidsledigheten på 5,1 % i Sola, mens ledighet på landsbasis og i Rogaland var på henholdsvis 3,5 % og 4,3 %.

Først i 2016 har Sola kommune begynt å merke reduksjon i skatteinntekter som følge av den økonomiske situasjonen i regionen. Samtidig har sosialhjelpsutgifter økt betydelig. Inntektsgrunnlaget for 2017 og videre i planperioden er betydelig svekket som følge av lavere skatteinntekter, bortfall av veksttilskuddet samt omlegging av inntekts-systemet.

Innbyggerveksten i Sola har stagnert siden første kvartal. Ved utgangen av andre kvartal 2016 var det 26.095 innbyggere, én mindre enn ved årsskiftet. Denne nedgangen skyldes i hovedsak en netto-utflytting. Det er vanlig at befolkningsveksten i andre kvartal er noe lavere enn eksempelvis tredje kvartal, men det er likevel en tydelig tendens til høyere utflytting og lavere innflytting. Tross lavere befolkningsvekst merker ikke kommunen store endringer i tjenesteetterspørsel med unntak av etterspørsel etter barnehageplasser.

Gode og tilpassede kommunale tjenester er viktige for innbyggernes livskvalitet, velferd og folkehelse.

Redusert økonomisk handlingsrom stiller store krav til oss og skaper behov for nye løsninger som kan sikre flere innbyggere velferd med samme ressursinnsats, samtidig som kvalitet og tilfredshet ivaretas. Sola kommune leverer tjenester av god kvalitet og vi har godt utgangspunkt og bedre situasjon enn mange andre kommuner. Involvering av innbyggerne og tiltak for å fremme egenmestring vil ha stor oppmerksomhet i den fremtidige tjenesteutviklingen. Evne til omstilling, endring og fornyelse blir enda mer aktuelt i tiden fremover.

Gjeldende kommuneplan er vedtatt for perioden 2015-2026. Innenfor kommuneplanens samfunnsdel har kommunestyret vedtatt fem satsningsområder som har vært førende for rådmannens prioriteringer i handlings- og økonomiplanen:

1. Helsefremmende lokalsamfunn med ansvar for hverandre.
2. God oppvekst for alle.
3. Helhetlig lokalsamfunnsutvikling – Sola i regionen.
4. Bærekraftig økonomi.
5. Innovativ organisasjonsutvikling.

Samlet investeringsbudsjett i planperioden er i overkant av kr 1,326 mrd. En stor del av investeringsbudsjettet går til videreføring og ferdigstilling av prosjekter som er vedtatt tidligere. De største investeringer er nytt sykehus i Sola sentrum samt nytt rådhus. Gjeldsgrad eksklusive lån til videre utlån (startlån og utlån til tomteselskapet) samt lån for

selvfinansierte byggeprosjekter blir på 76 % i 2017, 81 % i 2018 og 2019 og med en forsiktig nedgang mot 64 % i 2020. Investeringsnivået i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2017-2020 er høyt, og høyere enn i vedtatt HØP 2016-2019.

Forslaget til driftsbudsjett innebærer et netto driftsresultat på 3 % i tråd med kommunestyrets vedtatte målsetting. Dette er nødvendig for å kunne opprettholde økonomisk handlingsrom og tilfredsstillende egenfinansiering av investeringer. Rådmannens forslag til driftsbudsjett er et resultat av strenge prioriteringer i budsjettprosessen. En god del av innsparings- og omstillingstiltak er videreføring av vedtatte endringer i begge tertialrapportene i 2016. I tillegg foreslår rådmannen noen nye omstillingstiltak både i 2017 og videre i planperioden.

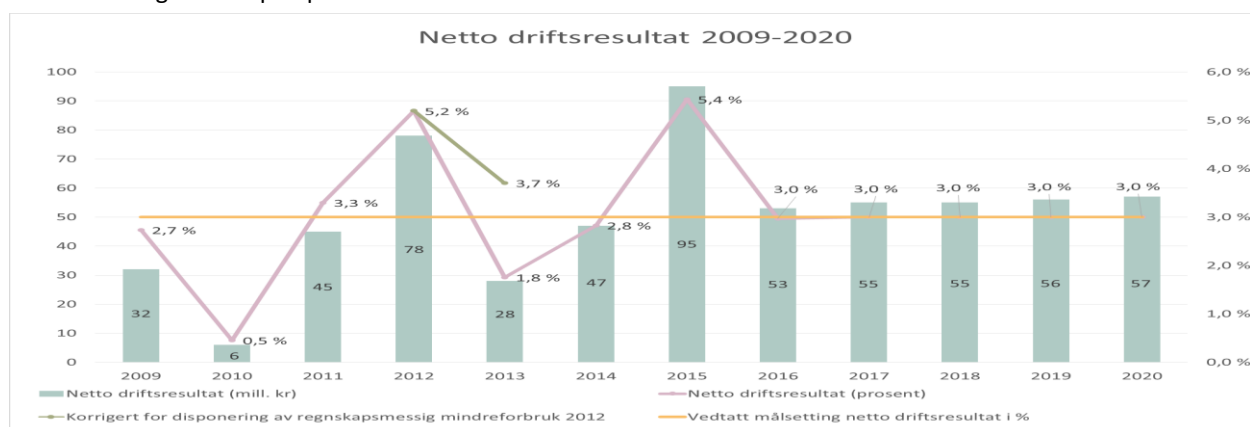
Kommuneorganisasjonen må tilpasses endrede økonomiske rammer de kommende årene. God økonomistyring, effektiv drift og høy gjennomførings- evne må til for å utvide det økonomiske handlingsrommet.

Økonomiske måltall

For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi har kommunestyret i Sola vedtatt følgende målsetninger:

- Netto driftsresultat minimum 3 % av kommunens brutto driftsinntekter.
- Gjeldsgrad – lånegjeld i % av brutto driftsinntekter – bør på sikt ikke være over 60 %.

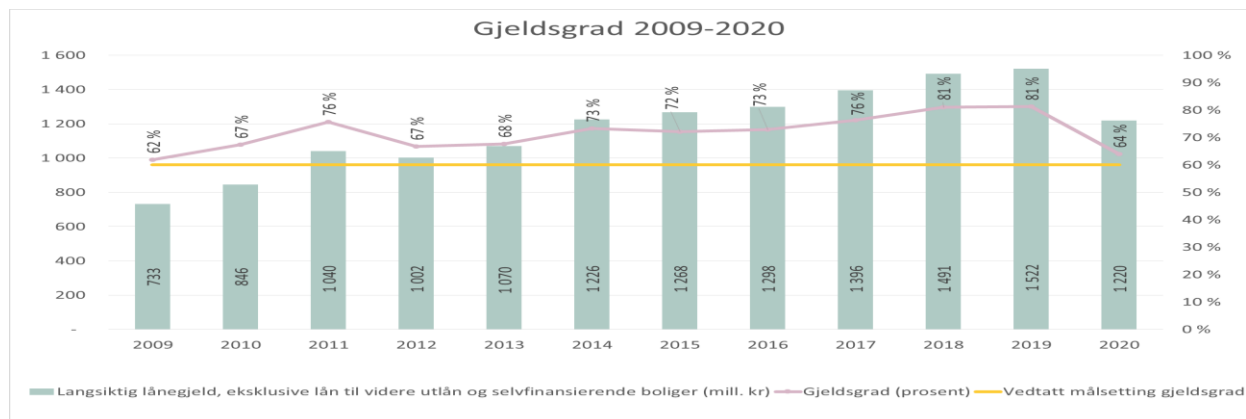
Rådmannen har i forslag til HØP 2017-2020 budsjettert med et driftsresultat på 3 % i 2017 og videre i planperioden, jamfør figur 1.

Figur 1

Videre legger rådmannen til grunn at gjeldsgrad (eksklusive startlån, lån til tomteselskapet og lån for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter) blir på 76 % i 2017, 81 % i 2018, 81 % i 2019 og 64 % i 2020, jamfør figur 2. Dette er høyere enn måltallet. Som et ledd for å redusere gjeldsbelastning legger rådmannen videre til grunn

at det betales avdrag utover minimumsavdrag på kr 20,6 mill. i 2017, kr 48,2 mill. i 2018, kr 65,3 mill. i 2019 og kr 76,2 mill. i 2020. Rådmannen ønsker å påpeke at gjeldsgrad vil stige igjen i årene etter planperioden da en del nødvendige investeringer vil ligge der, herunder ferdigstillelse av Jåsund skole og ny skole i Skadberg/Sande.

Figur 2

Utvikling i lånegjeld

I 2017 budsjetteres det med et låneopptak på kr 166 mill. hvorav kr 38,9 mill. er låneopptak på VAR. Videre i planperioden tas det opp lån på kr 193,1 mill. i 2018 og kr 146,1 mill. i 2019. I 2020 er investeringsinntektene høyere enn investeringsutgiftene, noe som bidrar til at det frigjøres midler som kan benyttes til ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet. Startlån og videre utlån til Sola Tomteselskap KF kommer i tillegg. Rådmannen foreslår en låneramme på kr 40 mill. årlig til startlån i perioden 2017-2020. Egenfinansiering av investeringer er på 52 % i 2017. I perioden 2018-2020 er egenfinansiering av investeringer på henholdsvis 61 %, 63 % og 100 %. Høy egenfinansiering skyldes ekstraordinære salg av eiendommer og investeringstilskudd fra Husbanken.

Frie inntekter

Det er budsjettert med en skatteinntang fra formues- og inntektsskatten til Sola i 2017 på kr 986,6 mill. Dette utgjør en forventet skatteinntang i 2017 på 129,4 % av landsgjennomsnittet. Som følge av dette anslås en skattevekst i 2017 på 1,5 %. Det budsjetteres med sum frie inntekter for 2017 på kr 1.401,4 mill., som tilsvarer en vekst på 1,5 % i forhold til revidert anslag 2016.

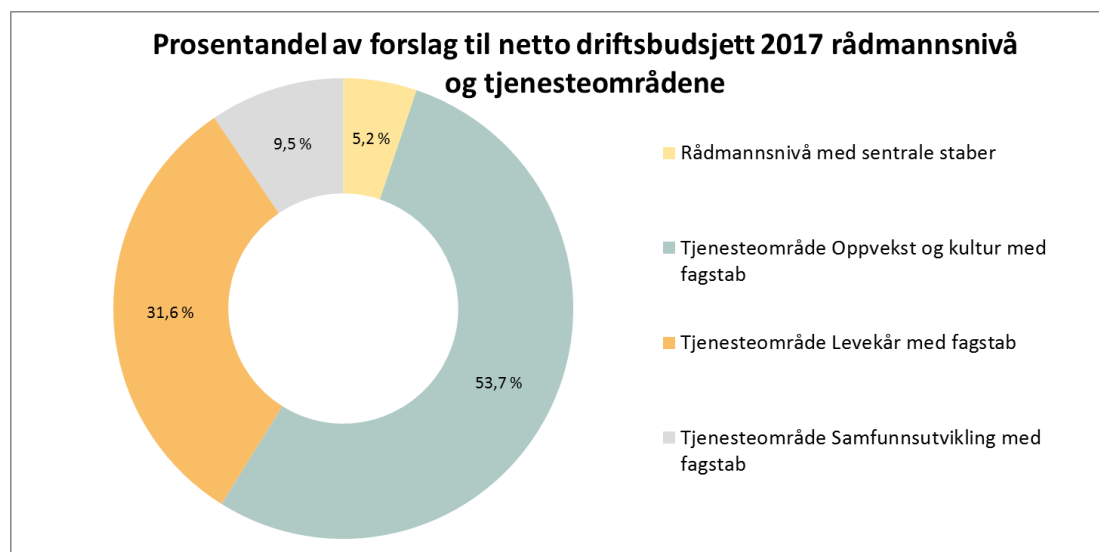
Avgifter, gebyrer og egenbetalinger

Rådmannen foreslår å øke statlig regulerte egenbetalinger innen levekår og barnehage i tråd med forslaget til statsbudsjettet 2017. De øvrige egen-

betalingene innen levekår og billett- og leiepriser for kommunale idrettsanlegg og gymsaler foreslås økt med 2,5 % i tråd med kommunal deflator i forslag til statsbudsjett 2017. I tillegg foreslår rådmannen å øke kontingenten i kulturskolen med mellom 7,1 %-8,3 %. Foreldrebetaling for SFO foreslås økt med kr 100, for både 100 % plass og 60 % plass. VAR-gebyrene foreslås økt med 7 % på vann, 11 % på avløp og 6 % på renovasjon. Gebyrer for arealplan og kart og oppmåling foreslås økt med 2,5 %. Gebyrene for byggesak foreslås økt med 15 %. Rådmannen forventer at 15 % økning av gebyrene hos byggesak sammen med omstilling vil medføre at seksjonen kommer i balanse innen utgangen av 2018.

Prioriteringer i drift

Det økonomiske handlingsrommet er begrenset også i planperioden 2017-2020, og tjenestenivået må tilpasses til et lavere inntektsnivå og sikre effektiv ressursbruk for å styrke økonomisk handlingsrom. Tiltak foreslått i denne planen er i hovedsak knyttet til demografi samt tiltak hvor kostnadene vil løpe uansett budsjettdekning. Samtidig foreslår rådmannen noen omstillings-/ inndekningsforslag i 2017 og videre i planperioden. For å oppnå budsjettbalanse i 2018-2020 i tråd med inntektsforutsetningene lagt til grunn, foreslår rådmannen en samlet vakansebudsjettering på kr 18,5 mill. for hele kommunen. Dette tilsvarer at ca. 98,2 % av totale lønnsutgifter vil ha budsjettdekning fra og med år 2018.

Figur 3

Eksempler på forslag til driftstiltak i 2017

Oppvekst og kultur

- Demografikostnader skole, kr 1,7 mill.
- Tidlig innsats 1.-4. klasse, kr 0,8 mill.
- Økt lærertetthet, finansieres gjennom øremerket tilskudd, 1.-4.klasse, kr 3,8 mill.
- Justering reserve skole og SFO kr - 2,2 mill.
- Reduksjon sentral pott styrkingstiltak SFO, kr - 0,6 mill.
- Økning av antall fremmedspråklige i introduksjonsprogrammet, netto kr 1,4 mill.
- Økte kostnader fosterhjem og institusjon, kr 2,1 mill.
- Bosetting enslige mindreårige flyktninger, netto kr 1,1 mill.
- Økt bemanning helsestasjon, kr 0,7 mill.
- Husleierefusjon kr 0,5 mill.
- Frivillighetssentral, netto kr 0,2 mill.

Levekår

- Økt vederlagsbetaling institusjon, kr -0,7 mill.
- Økt bidrag legevakt/K46/Krisesenter/Funkishuset/pasientskadeerstatning, kr 1,8 mill.
- Øyeblikkelig hjelp (ØHD), kr -2,0 mill.
- Justert reserve økt bistandsbehov kr -1,3 mill.
- Økt refusjon ressurskrevende brukere, kr -4,6 mill.
- Interkommunalt smittevernarbeid, kr -0,4 mill.
- Omsorgslønn, kr -0,5 mill.
- Omlegging renhold, netto kr -0,8 mill.
- Sande aktivitetssenter, økt bemanning, kr 0,5 mill.
- Enetiltak, kr 3,6 mill.
- Pilotprosjekt Rask psykisk helsehjelp, netto kr 0,2 mill.

- Flyktingeteamet, økt stillingsressurs, kr 0,7 mill.
- Økte sosialhjelpsutgifter, kr 12 mill.
- Reduksjon av budsjetttramme fysio/ergo, kr -0,6 mill.

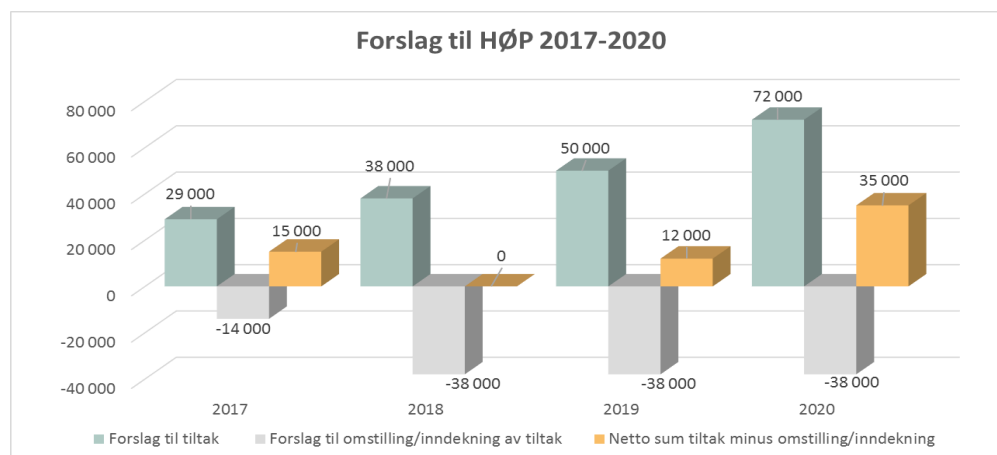
Samfunnsutvikling

- Analyseverktøy FME og ArcGis, kr 0,3 mill.
- Bygg og anlegg som tas i bruk, FDV-kostnader, kr 0,9 mill.
- Lekeutstyrkontroller, kr 1 mill.
- Konsekvens av Forskrift om plantevern-midler, kr 1 mill.
- Omstilling Eiendom, kr -2,4 mill.
- Redusert vedlikehold Eiendom kr -1,9 mill.
- Regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting kr 15,9 mill.
- Avdelingsingeniør VA, kr 0,8 mill.
- Redusert vedlikehold vei, kr -0,5 mill.
- Byggesak, ny fordeling mellom skatt og gebyr, kr 0,3 mill.

Rådmannen med sentrale staber

- Stortingsvalg, kr 1,1 mill.
- Økning antall læringer for å oppnå én per 1000 innbyggere, kr 0,5 mill.
- Økte utgifter til drift og vedlikehold av Gerica, kr 0,1 mill.

Figur 4 viser hvordan rådmannens forslag til tiltak i HØP 17-20, i forhold til opprinnelig vedtatt budsjett 2016, er fordelt på ordinære tiltak, omstillings-/inndekningstiltak og netto sum av de to forannevnte tiltaksgruppene per år i planperioden. Grafen leses slik at kr 29 mill. i 2017 er relatert til ordinære tiltak mens kr 14 mill. er omstillings-/inndekningstiltak. Netto effekt innebærer en styrking på kr 15 mill. i 2017 i forhold til opprinnelig vedtatt budsjett 2016.

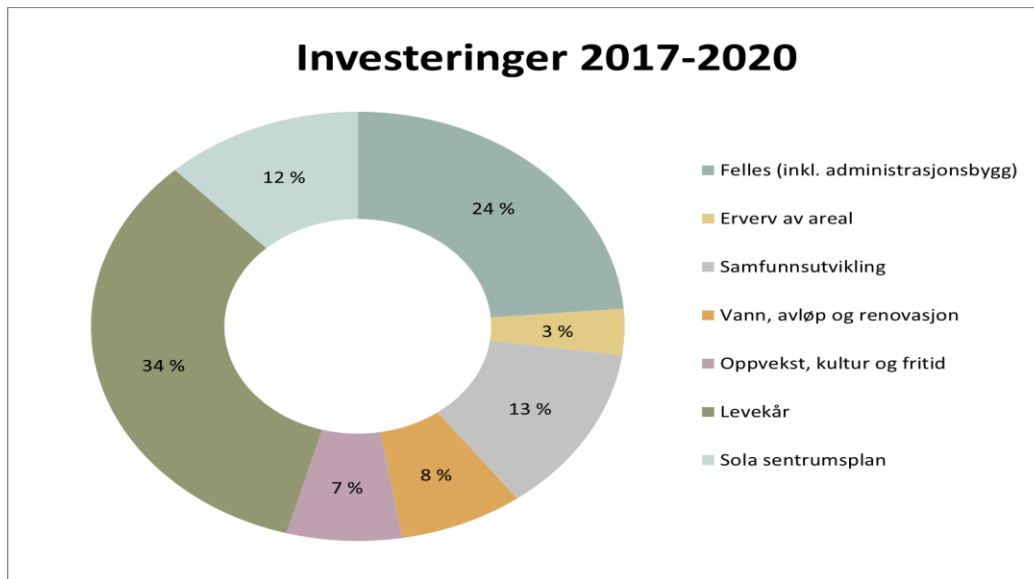
Figur 4

Prioriterte investeringer

Forslag til investeringsbudsjett 2017-2020 er på kr 1 326 mill., herav gjelder kr 99 mill. VAR og kr 159 mill. prosjekter som følge av Sola sentrumsplan. Totalt i planperioden settes det av kr 93 mill.

til oppvekst, kultur og fritid, herav kr 66 mill. til utvidelse, tilpasning, rehabilitering og nybygg av skoler. Det settes av kr 447 mill. til prosjekter innen levekår, herav kr 65 mill. til gjennomføring av boligpolitisk (sosial) handlingsplan og kr 345 mill. til nytt sykehjem.

Figur 5

Større investeringsprosjekter 2017-2020 med totale brutto budsjettrammer:

Oppvekst, kultur og fritid

- Ny skole Skadberg/Sande, kr 217,7 mill., ferdig 2022.
- Ny skole Jåsund, kr 202 mill., ferdig 2022.
- Skolebruksplan Dysjaland skole, utvidelse, kr 35 mill., ferdig 2017/2018.
- Skolebruksplan, Grannes skole, tilbakeføring av klasserom og utearealer, kr 10,7 mill., ferdig 2018/2019.
- Skolebruksplan, Storevarden skole, utvidelse, kr 8,4 mill., ferdig 2019.

Levekår

- Nytt sykehjem Sola sentrum, kr 355,9 mill., ferdig 2019/2020.
- Seks boliger med base, pilotprosjekt, kr 27 mill., ferdig 2018.
- Fire boliger med base Kjelsberg ring, rus/psykiatri, kr 26,4 mill., ferdig 2018.
- Småhus midlertidige/permanente, kr 21,6 mill., ferdig 2020.
- Erstatning av utleieboliger B05, kr 10,5 mill., ferdig 2018.
- Erstatning av utleieboliger K/T/B3, kr 10,5 mill., ferdig 2019.

- Sola hybelhus, kr 10,2 mill., ferdig 2017.

Kommunens fellesområde og samfunnsutvikling

- Nytt rådhus, kr 290 mill., ferdig 2019/2020.
- Ny kirke Sola sentrum, kr 87,25 mill., ferdig 2021.
- Erverv av areal, kr 46,3 mill.
- Turveier, kr 38,3 mill., ferdig 2020.
- Skytehall Forus Bedriftsidrettsarena, kr 13,1 mill., ferdig 2018.
- Infrastruktur regionalt sykkelanlegg, kr 11 mill., ferdig 2019.
- VAR-sektoren, kr 99,5 mill. i planperioden.

Prosjekter som følge av Sola sentrumsplan

- Parkeringsanlegg Sola sentrum nord, kr 97,2 mill., ferdig 2019/2020.
- Parkeringsanlegg Sola sentrum øst, kr 16 mill., ferdig 2019/2020.
- VA Sola sentrum øst, ved sykehjemmet, kr 16 mill., ferdig 2018.
- Vestre ringvei, Sola sentrum, kr 12,8 mill., ferdig 2018.
- Kongshaugveien, Sola sentrum, kr 7,5 mill., ferdig 2018.
- VA Vestre ringvei, Sola sentrum, kr 6,9 mill., ferdig 2018.

TABELL: HOVEDTALL

2017		2020
Antall Solabuer		
26 435	Per 1. januar 2016 forventes det at Sola har 26 435 innbyggere med en økning til 27.560 ved utgangen av 2019. I planperioden er det lagt opp til en befolkningsvekst i snitt på 1,4 %.	27 560
Driftsbudsjett		
1 828 606	I rådmannens forslag til HØP 17-20 utgjør sum brutto driftsinntekter i 2017 kr 1,83 mrd., med en økning til kr 1,91 mrd. i 2020. Sum driftsutgifter utgjør 1,74 mrd. i 2017 med en økning til kr 1,75 mrd. i 2020. I tillegg kommer eksterne og interne finansierte og -utgifter.	1 906 206
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter		
3,0 %	Netto driftsresultat viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og et uttrykk for hva kommunen sitter igjen med til avsetninger og egenfinansiering av investeringer. I forslag til HØP 17-20 har rådmannen budsjettet med et netto driftsresultat på 3 % i tråd med kommunestyrets vedtak ved behandling av HØP 16-20.	3,0 %
Lånegjeld		
1 297 741	Sola kommunes lånegjeld, eksklusive startlån fra Husbanken, videre utlån til Sola Tomteselskap KF, samt lån til mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekt, utgjør kr 1,3 mrd. per 1. januar 2017 og kr 1,2 mrd. per 31. desember 2020. I tillegg kommer startlån på kr 252 mill., lån selvfinansierte byggeprosjekt kr 336 mill. og utlån til tomteselskapet kr 143 mill. per 1. januar 2017. Ved utgangen av perioden utgjør startlån kr 392 mill., lån til selvfinansierte byggeprosjekter beregnes til kr 33 mill. og utlån til tomteselskapet kr 183 mill.	1 219 745
Kapitalutgifter		
99 200	I kapitalutgifter inngår minimumsavdrag, avdrag utover minimumsavdrag etter kommuneloven samt renteutgifter innlån. Det er tilsammen budsjettet med kr 99,2 mill. i 2017 og kr 163,9 mill. i 2020. Av dette utgjør avdrag utover minimum kr 210,3 mill. i planperioden. I tillegg er det i forslag til HØP 2017-2020 budsjettet med ekstraordinært avdrag i investeringsbudsjettet med kr 167,1 mill. i 2020.	163 900
Disposisjonsfond		
89 085	Disposisjonsfond per 1. januar 2017 forventes å være på kr 89 mill. I tillegg kommer kr 10 mill. av utbytte fra Forus næringspark som er avsatt på fondet i 2016 samt ytterligere forslag til avsetting på kr 10 mill. i 2017	89 085
Investeringer i planperioden		
344 122	Samlet investeringsbudsjett i planperioden er i overkant av kr 1,3 mrd. I 2017 er det foreslått budsjettet med kr 344,1 mill., kr 500,3 mill. i 2018, kr 398,5 mill. i 2019 og 83,4 mill. i 2020.	83 484
Andel lånefinansiering		
48 %	Andel lånefinansiering i forslag til HØP 2017-2020 er på 48 % i 2017, 39 % i 2018, 37 % i 2019 og 0 % i 2020. Ekstraordinært eiendomssalg i 2018 og 2019 samt investeringstilskudd til nytt sykehjem i 2020 bidrar til økt egenfinansiering i planperioden.	0 %
Gjeldsgrad		
76 %	I forslag til HØP 2017-2020 legger rådmannen til grunn en gjeldsgrad eksklusive startlån, utlån til Sola Tomteselskap KF og selvfinansierte byggeprosjekt på 76 % i 2017, 81 % i 2018, 81 % i 2019 og 64 % i 2020. Dette er høyere enn kommunestyrets vedtatte målsetting om at gjeldsgrad på lang sikt ikke bør ligge over 60 %. Rådmannen vil presisere at gjeldsgrad vil stige i årene etter planperiode da en del nødvendige investeringer vil ligge der.	64 %

Beløp oppgitt i kolonnene 2017 og 2020 er beløp i hele kr 1000

Politisk behandling av Handlings- og økonomiplan 2017-2020:

Formannskapet 22. og 23. november 2016

Kommunestyret 15. desember 2016

Budsjettdokumentene finnes på: www.sola.kommune.no

